

Ka institucionalizaciji rodno odgovornog budžetiranja i rodno odgovornijeg budžeta Kosova za 2024.

Uvod¹

Rodno odgovorno budžetiranje (ROB) obezbeđuje da se sredstva budžetiraju i troše kako bi se zadovoljile različite potrebe žena, muškaraca, dečaka i devojaka, kako je identifikovano kroz rodnu analizu. Prema kosovskom [Zakonu br. 05/L-020 o rodnoj ravnopravnosti \(ZRR\)](#), ROB je obavezno za sve javne institucije, uključujući opštine, ministarstva i druge budžetske organizacije. Nesprovođenje ROB, kako je predviđeno ovim zakonom predstavlja kršenje zakona i podložno je sankcijama. Dalje, Vlada ima interes da sprovedi rodno budžetiranje u kontekstu svojih [obaveza prema Ciljevima održivog razvoja UN-a](#) (COR), tačnije [COR 5, pokazatelj 5.c.1](#); Akcionom planu EU o rodnoj ravnopravnosti (APRR) III; Dodatnom okviru javne potrošnje i finansijske odgovornosti ([PEFA](#)) za procenu rodno odgovornog upravljanja javnim finansijama ([GRPFM](#)) u kontekstu kontinuiranih reformi javnih finansija; i, što je najvažnije, kao najboljoj praksi u upravljanju finansijama. Štaviše, Ministarstvo finansija, rada i transfera, kroz budžetski cirkular, zahteva uključivanje ROB kao dodatka zahtevima za izdvajanje budžeta za 2024. godinu kako za lokalne tako i za centralne organe vlasti. Kosovo funkcioniše u uslovima oskudice, i stoga svaki izdatak mora biti strateški raspoređen ka zadovoljenju najhitnijih potreba za dobrobit ljudi. Sprovođenje ROB-a može doprineti efikasnijem, uspešnijem, odgovornijem i transparentnijem trošenju vladinih resursa, uključujući i postizanje rodne ravnopravnosti.

Naročito Vlada mora da uključi službenike za rodnu ravnopravnost iz vladinih subjekata i organizacija civilnog društva u javne konsultacije koje se tiču budžeta, kao što je propisano Zakonom [03/L-048](#) o upravljanju javnim finansijama i odgovornostima. U cilju da podrži Vladu Kosova u sprovođenju njenih odgovornosti i obaveza, ovaj sažetak preporučuje potrebne reforme u pravcu institucionalizacije ROB-a na Kosovu i informiše Zakon o budžetskim izdvajanjima 2024. Preporuke ovde su zasnovane na istraživanju i dokazima o potrebama kako bi se dalje unapredila rodna ravnopravnost na Kosovu.

PREPORUKE

1. Institucionalizovati ROB u skladu sa zakonskim obavezama i najboljom međunarodnom praksom navedenim u PEFA GRPFM i smernicama o COR 5.c.1.

- Finalizirati i usvojiti zakon koji institucionalizuje ROB u poslovanje i sisteme svih budžetskih organizacija, ne kao poseban zakon, već **kao deo postojećeg sistema upravljanja javnim finansijama, institucionalizujući ROB** kao deo tekućih reformi javne uprave i upravljanja javnim finansijama, u skladu sa ZRR, PEFA GRPFM, COR UN 5.c.1 i APRR EU III. Konkretno, zakonodavni program Vlade za 2023. ili 2024. treba da uključi izmene i dopune Zakona o upravljanju javnim finansijama i odgovornostima kako bi uključio specifične obaveze ROB-a, u skladu sa Kosovskim programom za rodnu ravnopravnost 2020-2024, PEFA GRPFM i COR UN 5.c.1. Uključiti organizacije za prava žena koje imaju iskustva sa ROB-om, poput MŽK, kao deo zvanične radne grupe da podrži proces i obezbedi da su reforme u skladu sa najboljim međunarodnim praksama u ROB-u.

¹ This Policy Brief was drafted by the Kosovo Women's Network (KWN), a network of 140 women's rights organizations, as part of the Gender Budget Watchdog Network in the Western Balkans and Moldova and is supported by Austrian Development Cooperation and Swedish International Development Cooperation. This brief is part of the "Citizens' Budget" series, which seeks to inform government budgets with evidence, towards more gender-responsive budgeting. Sažetak uključuje doprinose Instituta GAP, temeljci se na njihovom radu [Rodno odgovornom budžetiranju u opstinama](#) (Maj 2023.). GIZ na Kosovu takođe podržava ovaj sažetak.

- Obezbediti da su budžetske organizacije sprovele potrebnu ex-ante **procenu uticaja na rodnu ravnopravnost** (*Gender Impact Assessment (GIA)*), koristeći [Smernice Agencije za rodnu ravnopravnost](#), kako bi se informisali višegodišnji i godišnji budžetski zahtevi, uključujući intersekcionalna rodna analiza. Nalazi ove rodne analize treba da budu uključeni u srednjoročni okvir rashoda (*Medium-term Expenditure Framework-MTEF*), srednjoročni okvir budžeta (*Medium-term Budget Framework - MTBF*) i potrebne dodatke za godišnje budžete. Rodna analiza treba da pruži informacije za pokazatelje, polazne osnove i ciljeve u cilju unapređenja rodne ravnopravnosti unutar svake budžetske organizacije.
- Budžetski cirkulari treba da naglase [značaj sprovođenja ex ante](#) procene uticaja na rodnu ravnopravnost tokom procesa izrade budžeta budžetskih organizacija, namećući to kao uslov za usvajanje Nacrta budžeta. Cirkulari treba da sadrže jasnije smernice za obavezne podatke razvrstane po polu koji će se obezbediti kao deo zahtevanog aneksa budžeta, uključujući i nameravane korisnike kapitalnih investicija.
- Ispitati kvalitet MTEF-a, MTBF-a i godišnjih budžetskih predloga budžetskih organizacija iz rodne perspektive, uključujući potrebne dodatke za ROB. Budžetski predlozi bez dodatka ROB ili sa nedovoljnom analizom rodnih pitanja, ciljeva i osnova trebali bi biti vraćeni budžetskim organizacijama na reviziju pre nego što budu odobreni. Koristiti planove i programe za obuku Kosovskog instituta za javnu upravu o ROB-u i sarađivati sa stručnim organizacijama za prava žena radi obučavanja budžetskih službenika o tome kako da vrše pregled predloga budžetskih organizacija kako bi se obezbedilo da su ispunjeni zahtevi ROB-a.
- Objaviti Izjavu o rodnom budžetu uz Budžet Kosova za 2024. godinu, kao i obavezne dodatke ROB-a, u skladu sa PEFA GRPFM i smernicama COR UN 5.c.1. Ova dokumentacija o ROB treba da prati budžetsku dokumentaciju koja se podnosi Skupštini Kosova, odnosno skupštinama opština na usvajanje. Do sada ovi dokumenti nisu objavljeni na vladinim veb-sajtovima u cilju transparentnosti i usklađenosti sa [pokazateljem COR 5.c.1](#). Dakle, građani nemaju pristup informacijama u vezi sa naporima Vlade da obezbedi ROB kao deo budžeta za 2024. ili prethodnih budžeta.
- Obezbediti da budžetski dokumenti imaju jasne ciljeve i indikatore učinka koji se odnose na rodnu ravnopravnost u različitim budžetskim linijama i sektorima, povezujući budžetska izdvajanja sa obavezama Kosova za rodnu ravnopravnost u njegovim strategijama, programima i akcionim planovima.
- Podsticati budžetske organizacije da sprovedu ex-post procene uticaja na rodnu ravnopravnost na rashode kako bi se informisali o uticaju rashoda i planiranju budžeta.

2. Ulagati u ekonomiju brige i nege.

- Dodeliti finansijska sredstva za stvaranje mogućnosti za zapošljavanje širenjem opcija za brigu o deci i poboljšanjem usluga nege za starije, bolesne i osobe sa invaliditetom.. Istraživanje MŽK-a je procenilo da bi transformacija neplaćene nege u plaćenu negu mogla da doprinese otvaranju [9,899 radnih mesta](#) samo u odnosu na brigu o deci, rešavajući tako visoku stopu nezaposlenosti i neaktivnosti na Kosovu. Takve investicije bi takođe mogle da omogućе većem broju žena da rade i doprinesu poboljšanju obrazovnih ishoda u skladu sa ciljevima iz Barselone.

3. Ispuniti obaveze u rešavanju pitanja rodno zasnovanog nasilja nad ženama i decom.

- Prilikom pregleda budžeta, obezbediti da je Ministarstvo pravde izdvojilo adekvatna sredstva za Krizni centar za žrtve silovanja, tretman za žrtve seksualnog nasilja i telefonsku liniju SOS, u skladu sa Istanbulskom konvencijom i novim [Državnim protokolom za postupanje u slučajevima seksualnog nasilja](#).
- Povećati budžet izdvojen za Centre za socijalni rad u kategoriji plata i dnevnica kao deo vladinog granta za socijalne usluge kako bi se zaposlilo više socijalnih radnika u svakoj opštini, posebno zaduženih za rešavanje slučajeva rodno zasnovanog nasilja. Dodatni troškovi

zapošljavanja dva socijalna radnika u svakoj opštini za rešavanje slučajeva rodno zasnovanog nasilja, uključujući seksualno i nasilje u porodici, iznosili bi približno [444,000 evra godišnje za Vladu Kosova](#). Ova suma uzima u obzir da bi Priština, najveća opština, zahtevala četiri takva socijalna radnika, imajući u vidu njenu veličinu. Ovo bi trebalo da se zahteva od svih opština kao deo njihovih budžeta za sprovođenje pravnog okvira i novog Državnog protokola za postupanje u slučajevima seksualnog nasilja

- Povećati budžet za Kancelariju za zaštitu i pomoć žrtvama u skladu sa njenim potrebama i budžetskim zahtevom zasnovanim na dokazima kako bi mogla da izvršava svoje odgovornosti.

4. Izdvojiti adekvatna finansijska sredstva za šemu lične asistencije.

- Uspostaviti jasnu i stalnu budžetsku liniju za finansiranje šeme lične asistencije, uzimajući u obzir rodnu analizu i [stvarno vreme potrebno od ličnih asistenata da pomognu osobama sa invaliditetom kako bi se sprečilo kršenje radnih prava ličnih asistenata](#). Povećati budžet koji je dodeljen po ličnom asistentu sa sadašnjih 150 evra za lične asistente paraplegičara i tetraplegičara (PTTP) i 125 evra za slepa lica da bi se uskladili sa minimalnom platom (trenutno 264 evra) i idealnom prosečnom platom (521 evra). Imajući u vidu da je od jula 2023. godine, na Kosovu bilo 2,737 osoba PTTP i 1,858 slepih lica, ovo bi koštalo procenjenih 14.391.540 evra za 2024. godinu, što je otprilike dvostruko više od trenutnih procenjenih rashoda, na osnovu proračuna MŽK-a. U međuvremenu, budžetiranje na osnovu prosečne bruto plate koštalo bi oko 28.727.940 evra. Vlada bi trebalo da planira za verovatnu buduću inflaciju u budžetima za naredne godine.

Možemo dostaviti dodatne informacije i dokaze koji potkrepljuju i opravdavaju ove preporuke i proračun troškova.